

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2013 vp

Valtioneuvoston kirjelmä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston määräaikaiseksi direktiiviksi julkisesti noteerattujen yhtiöiden toimivaan johtoon kuulumattomien johtokunnan jäsenten sukupuolijakautman tasapainottamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä (Listayhtiöiden hallitusten sukupuolikiintiö -direktiivi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 1 päivänä helmikuuta 2013 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston määräaikaiseksi direktiiviksi julkisesti noteerattujen yhtiöiden toimivaan johtoon kuulumattomien johtokunnan jäsenten sukupuolijakauman tasapainottamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä (Listayhtiöiden hallitusten sukupuolikiintiö -direktiivi) (U 81/2012 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että talousvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jyrki Jauhiainen, oikeusministeriö
- asiantuntija Anu Sajavaara, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- yhdistyksen jäsen Tapani Varjas, Hallitusammattilaiset ry
- varatoimitusjohtaja Leena Linnainmaa, Keskuskauppakamari.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Ehdotuksella pyritään edistämään sukupuolten välistä tasapainoa talouselämän päätöksenteossa ja hyödyntämään täysimääräisesti tarjolla olevien ehdokkaiden lahjakkuusvarantoa sukupuolten edustuksen tasapainottamiseksi yritysten hallituksissa ja hallintoneuvostoissa. Komission mukaan ehdotus edistää Eurooppa 2020 -strate-

gian tavoitteiden toteutumista. Ehdotuksella rai-vataan esteitä, joita naiset kohtaavat hallitus- ja hallintoneuvostotehtäviin pyrkiessään sekä parannetaan yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmiä sekä niiden tulosta.

Komission mukaan tasapuolisten mahdollisuuksien tarjoamiseksi naisille ja miehille ja lisäyhtiöille sisämarkkinoilla aiheutuvien käytän-

nön hankaluuksien välttämiseksi vaikuttaa välttämättömältä yhdenmukaistaa vähimmäisvaatimukset, jotka koskevat listayhtiöiden nimityspäätösten perustamista ehdokkaiden pätevyyden objektiiviseen vertailuun ja naisten ja miesten vähimmäisosuutta listayhtiön toimivaan johtoon kuulumattomista hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenistä.

Valtioneuvoston kanta

Suomi suhtautuu myönteisesti direktiivin tavoitteisiin.

EU-tasoiset toimenpiteet, joilla hallintoelinten jäsenten valinnassa noudatettavat yleiset periaatteet yhtenäistetään koko Euroopassa, ovat Suomen kaltaisen pienen markkinan kannalta edullisempi tie kuin puhtaasti kansallinen sääntely.

Komission direktiiviehdotus on muotoiltu väljästi. Sen sisältämät vaatimukset eivät ole kohdeyhtiöille kohtuuttomia ottaen huomioon tavoitellut hyödyt, mukaan lukien osaamisen tehokkaampi käyttö kyseisissä johtotehtävissä. Käytännössä direktiiviehdotuksen pakottavat vaatimukset suomalaisille listayhtiöille koskevat vain hallituksen tai hallintoneuvoston jäseniksi ehdolla olevien avointa pätevyysarviointia sekä valintojen ja niiden perusteiden raportointia ja julkistamista. Lisäksi direktiivin täytäntöönpanon ja kiintiötavoitteen saavuttamisen määrääjat ovat riittävät ottaen huomioon molempien sukupuolten tämän hetkiset edustusosuudet

suomalaisten listayhtiöiden hallituksissa ja valtioneuvoston tasa-arvo-ohjelman vuosille 2012—2015. Jos ennen direktiivin voimaantuloa, joka on aikaisintaan vuonna 2015, toteutuilla kansallisilla toimilla saavutetaan kiintiötavoite 1.1.2020 mennessä, direktiivillä ei ole merkittäviä vaikutuksia suomalaisten listayhtiöiden kannalta.

Direktiivin seuraamuksia ja valvontajärjestelmää koskevat säännökset ovat varsin väljiä ja antavat kansallisesti mahdollisuuden luoda tarkoituksenmukaisin järjestelmä.

Moniin muihin EU:n jäsenvaltioihin verrattuna Suomen on helpompi noudattaa direktiivin kiintiötavoitetta johtuen naisten ja miesten tasa-vertaisesta koulutustasosta ja naisten asemasta yritysten työmarkkinoilla.

Edellä mainituista syistä Suomi voi hyväksyä direktiivin ja katsoa sen olevan EU-oikeuden suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteen mukainen. Direktiiviehdotuksen SEUT-sopimuksen mukaista oikeusperustaa on kuitenkin selvennettävä.

Ehdotuksen käsittelyn aikana on selvennettävä myös joitakin epäselvyyksiä ja tulkinnanvaraisuuksia, kuten sitä, mikä on riittävä ja tarkoituksenmukainen seuraamusjärjestelmä, josta kansallisessa laissa tulisi säätää. Suomi selvittää seuraamusjärjestelmää ja sen vaikutuksia Suomessa ja ottaa kantaa seuraamuksiin direktiiviehdotuksen valmistelun edetessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtioneuvoston tapaan talousvaliokunta pitää komission ehdotuksen tavoitteita kannatettavina. Kuten komissiokin ehdotuksessaan toteaa, Suomi sijoittuu EU-maiden kärkikaartiin sukupuolijakauman tasapainon osalta. EU:n kokonaistilannetta tarkasteltaessa naiset ovat kuitenkin kohtuuttoman aliedustettuja yhtiöiden päätävissä elimissä. Jotta direktiivin tavoitteet toteutuisivat EU-tasolla, valiokunta pitää tärkeänä

varmistaa, että direktiiviehdotus kohtelee tasapuolisesti sekä yksiportaista että kaksiportaista yritysten hallintomallia soveltavia jäsenmaita.

Suomalaisetkaan yritykset eivät nykyisellään täytä direktiiviehdotuksen 40 prosentin tavoitetasoa. Toisaalta ehdotettu siirtymäaika on pitkä ja uusimmat tilastot osoittavat, että suurten pörssi-yhtiöiden osalta on jo päästy 30 prosentin tasolle. Mikäli nousu jatkuu tasaisena, 40 prosentin tavoite ei ole epärealistinen saavutettavaksi.

Ongelmallisimpia ovat pienet yritykset, joissa osassa ei ole vielä lainkaan naispuolisia hallituksen jäseniä. Kokonaisuutena arvioiden Suomen ongelmana ei kuitenkaan niinkään ole naisten aliedustus hallituksissa kuin naisten aliedustus listayhtiöiden toimivassa johdossa. Tällä on vaikutusta myös direktiivin täytäntöönpanoon, sillä hallituksen jäseniltä edellytetään usein yritysten johtoryhmätasoisista osaamista muun erityisosaamisen ohella. Keskuskauppakamarin tekemien selvitysten perusteella naisjohtajien vähäisyyteen on useita syitä¹. Näiden poistamiseksi on parhaillaan käynnissä sekä elinkeinoelämän että valtion toimia.

Suomessa on päästy nykytilanteeseen itse-sääntelyn avulla. Listayhtiöiden hallinnointikoodi (CG 2010, suositus 9) edellyttää, että yhtiöiden hallituksissa on oltava molempia sukupuolia. Suositukseen ei nyky muodossaan sisälly tältä osin määrällisiä tavoitteita.

Uusi sääntely edellyttää käytännössä, että hallituksen jäsenen valinnan on perustuttava kriteeristöön, jonka avulla henkilöiden pätevyyttä arvioidaan. Etusija tulee antaa yhtä pätevälle aliedustettua sukupuolta olevalle henkilölle, ellei toisen sukupuolen edustaja ole objektiivisesti arvioiden tehtävään sopivampi. Valiokunta painottaakin, ettei direktiiviehdotus edellytä valitsemaan epäpätevää tai epäsovelia henkilöä vain sukupuolen vuoksi. Olennaista on, että aliedustustilanteissa tehdyt valinnat kyetään perustelevaan. Tämä asettaa uusia velvoitteita mm. Suomessa yleisesti käytetyille nimitysvaliokunnille. On otettava huomioon, että valintakriteereihin saattaa sisältyä seikkoja, jotka kuuluvat yrityksen liikesalaisuuksien piiriin (esim. siirtymisen uudelle toimialalle tai uusille markkinoille). Ehdotuksen jatkokäsittelyssä on aiheellista kiinnittää huomiota siihen, miten liikesalaisuuksien suoja turvataan.

Lisäselvitystä tarvitaan myös sanktioinnin osalta. Säädösehdotuksessa (6 artikla) mainitut

sanktiovaihtoehdot (hallinnolliset sakot tai nimityksen mitätöiminen) vaikuttavat suhteettoman ankarilta. Lähtökohtaisesti valiokunta katsoo, että raportointivelvollisuuden ja julkisuuden paineen tulisi olla riittäviä keinoja edistämään tavoitetason saavuttamista. Hallituspaikat eivät myöskään ole julkisesti haettavia tehtäviä. Tätä taustaa vasten on epäselvää, ketkä voivat pitää itseään statukseltaan ehdokkaina, jotka voivat riitauttaa tehdyt valinnat. Tuleeko ehdokkaina harkittujen nimet julkistaa? Onko osakkeenomistajille tarjottava useita ehdokkaita valittaviksi ja, jos tämä on tarkoitus, olisiko tämänkaltaisen julkisuus ehdokkaiden kannalta perusteltua?

Komission ehdotuksessa on rajattu soveltamisalan ulkopuolelle tietynsuuruiset pk-yritykset². Komissio ei ole tarkemmin perustellut rajausta, ja onkin aiheellista vielä selvittää, onko se ehdotetussa muodossaan tarkoituksenmukainen. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että ns. small cap -yhtiöt tulisi rajata soveltamisalan ulkopuolelle.

Kuten edellä olevasta jo käy ilmi, ehdotuksen soveltamiseen liittyy vielä useita epäselviä kysymyksiä. Ennen lopullisen kannan ottamista valiokunta edellyttää saavansa lisäselvitystä soveltamiseen liittyvistä yksityiskohdista. Osittain soveltamista ja muun kansallisen sääntelymme yhteensovittamista edesauttaisi, mikäli Suomi saa ehdotuksen 8 artiklassa todetun poikkeuksen soveltaa tietyiltä osin (4 art. 1 ja 3—5 kohta) kansallisia menettelytapoja.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

¹ Miehet johtavat pörssiyhtiöiden liiketoimintoja — Naiset päätyvät tukitoimintoihin (syksy 2011); Laskatto säröilee — Itsesääntely päihittää kiintiöt (syksy 2012)

² yritykset, joiden palveluksessa on alle 250 työntekijää ja joiden vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma enintään 43 miljoonaa euroa

TaVL 5/2013 vp — U 81/2012 vp

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Mauri Pekkarinen /kesk	Paula Lehtomäki /kesk
vpj.	Marjo Matikainen-Kallström /kok	Päivi Lipponen /sd
jäs.	Teuvo Hakkarainen /ps	Jari Myllykoski /vas
	Harri Jaskari /kok	Sirpa Paatero /sd
	Johanna Karimäki /vihr	Arto Pirttilahti /kesk
	Jukka Kärnä /sd	Kaj Turunen /ps
	Eero Lehti /kok	vjäs. Lauri Heikkilä /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.